

มกุฏ อรฤดี และปีกของผีเสื้อ

เรื่อง : กตัญญู สว่างศรี

นิตยสาร Happening ฉบับที่ ๒๓, เดือนมกราคม ๒๕๕๒

เว็บไซต์ : http://www.happeningnow.net/index.php?option=com_content&task=view&id=147&Itemid=55

บทสัมภาษณ์ยาวเหยียดของ มกุฏ อรฤดี บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ผีเสื้อ ผู้คร่ำหวอดในแวดวงหนังสือวรรณกรรมมาช้านาน เป็นผู้จัดทำหนังสือดีๆ ให้เราได้อ่านกันมาแล้วหลายต่อหลายเล่ม อาทิ โຕะโตะจัง และเรื่องของโรอัลด์ ดาห์ล อย่างที่รู้กันว่า การจะทำหนังสือดีๆ ในบ้านนี้เมืองนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย ยิ่งเขาสามารถทำให้อยู่ต่อเนื่องมาได้ยาวนานขนาดนี้---เขามีความคิดอย่างไร ไปอ่านกันเลยดีกว่า

ชายคนนี้ได้เริ่มตั้งกลุ่มกับเพื่อนที่โรงเรียน เพื่อหาซื้อหนังสือมาจัดห้องสมุดกันเองเมื่อตอนอายุได้ ๑๓ ขวบ เมื่อเติบโตขึ้นเขาได้กลายเป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จไม่น้อยทั้งจากงานคอลัมน์ด้านการเมืองที่อาศัยนามปากกา ‘นิพนพานฯ’ และงานเขียนอย่าง ผีเสื้อและดอกไม้ วรรณกรรมเยาวชนของเขาก็เป็นที่ชื่นชมและได้รับการตีพิมพ์ยาวนานกว่า ๓๐ ปี ปัจจุบันเขาจัดว่าเป็นหนึ่งในบรรณาธิการที่เอาจริงจังกกับการทำหนังสือมากที่สุดคนหนึ่งในบ้านเรา

สิ่งซึ่งอธิบายถึงความเอาจริงเอาจังเหล่านั้น พบเรียงรายอยู่ตามแผงหนังสือทั่วไปที่ไม่ใช่งานมหรหรรมลตราหาหนังสือแห่งชาติ แต่เราขอไม่ลงรายละเอียดถึงเนื้อหา แนวทางและความประณีตในหนังสือทุกเล่มจากงานของเขา อนึ่งเพราะเราอยากให้คุณได้ประจักษ์ ด้วยสายตาของตัวเองว่าหนังสือจากสำนักพิมพ์ผีเสื้อนั้น เป็นเช่นไร

ส่วน บรรทัดถัดจากนี้ ถอดความออกจากบทสนทนาระหว่าง happening กับ คุณ มกุฏ อรฤดี บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ผีเสื้อ ว่าด้วยเรื่องราวรอบตัว ตั้งแต่หนังสือ เพลง ศิลปะ ไปจนกระทั่งการเมือง กับการเห็นแก่ตัวที่เป็นประโยชน์ แล้วคุณอาจได้รู้ว่าการอ่านจะไม่เป็นเพียงแค่การอ่านอีกต่อไป

เคยคิดไหมว่าเพราะอะไร คุณถึงให้ความสำคัญกับการอ่านมากตั้งแต่เด็ก?

ตอนเด็กๆ จำได้ว่าที่บ้าน ฝั่งตรงข้ามบ้าน เป็นเพื่อนชั้นเดียวกัน เขามีพี่ชายเรียนอยู่กรุงเทพฯ เพราะฉะนั้นในทุกสามเดือนเขาจะมีหนังสือการ์ตูน แล้วเวลาเขาอ่าน เขายืม เขาหัวเราะ ดูเขามีความสุขมาก เราก็ 'เฮ้ย อยากมีความสุขอย่างนั้นบ้าง' ก็ไปขอยืมเขาอ่าน ช่วงหลัง พอขึ้นประถมห้า ผมก็ได้อ่านของตัวเองแล้ว ผมเก็บค่าขนม ซึ่งได้วันละ ๒ บาท เก็บประมาณเดือนหนึ่ง ได้ซัก ๑๕ บาท ก็ไปซื้อหนังสือปกแข็งเล่มละ ๑๔ บาท จำได้ว่าปกแข็งเล่มแรกของผมชื่อ ศรีธรรณูชัย

ย้อนไปถึงรากเหง้า ผมก็นึกไม่ออกว่าเริ่มได้ยังไง เพราะว่าพ่อแม่ผมก็ไม่ได้เรียนหนังสือมากนัก ครอบครัวยังไม่ได้สนับสนุนให้อ่านหนังสือเหมือนคนสมัยนี้ ที่จะต้องมานั่งบอกให้รักการอ่าน แต่อย่างหนึ่งคือ เราเห็นเพื่อนอ่านแล้วมีความสุขนั่นละ พอเรามาอ่านจริงๆ มันยิ่งกว่าความสุขเสียอีก มันไปไหนได้เยอะแยะ ผมไปต่างจังหวัดได้ตั้งแต่ผมยังอายุสิบสอง สิบสาม ก็ด้วย อสท.นี้แหละ ไปยังไง ก็ฝันเอา เห็นไหม เขาบอกว่าไปเมืองกาญจน์ เราไม่รู้หรือว่าอยู่ไหน พอเขาบอกเดินทางอย่างนี้ๆ ก็สมัยก่อนเวลาเขาเขียนท่องเที่ยวจะเขียนหมด รถออกจากที่นี่เวลาเท่านี้ ขึ้นรถ นั่ง บรรยากาศเป็นยังไง เขาบรรยายหมด ไม่มีการตัดต่อเหมือนสมัยนี้ เทคนิคการเขียนสมัยก่อนเขาตรงไปตรงมา เราก็ไปแล้วเราก็เพลินเหมือนหนึ่งว่าเรากำลังนั่งรถไปกับเขาด้วย อย่างนี้เป็นต้น

นี้อาจจะเป็นเหตุหนึ่ง ผมคิดว่าประการแรกสุด เรามีความสุข เราสนุก เราคล้อยตาม สมัยนี้เขาเรียกว่า 'อิน' ไปตามความรู้สึก เมื่อเป็นอย่างนั้นได้ก็ทำให้เด็กคนนั้นชอบอ่าน เมื่อชอบอ่าน นานเข้า--เหมือนคุณไปเห็นผู้หญิงคนหนึ่งคุณชอบก่อน พอคุณชอบนานเข้า คุณก็รักเขา พอรักเขา ในที่สุดคุณก็เพาะบ่ม จนถึงขั้นแต่งงาน ไปอยู่ด้วย ผลิตลูกหลานออกมา ชีวิตของคนกับหนังสือก็เช่นเดียวกัน เริ่มต้นจากชอบก่อน ชอบมากเข้าคลุกคลีกับมันมากเข้าในที่สุดก็รัก หลงใหล แต่งงาน อยู่ด้วยเพาะบ่มออกมาเป็นลูกหลาน คนทำหนังสือจะต้องแต่งงานกับหนังสือซะก่อน ถึงจะผลิตหนังสือออกมาได้ดี ฝีมือไม่ได้ผลิตหนังสือ แต่ฝีมือทำหนังสือด้วยหัวใจ ผมว่ามันเป็นสโลแกนที่ดีนะ

ชีวิตช่วงวัยรุ่นของคุณเป็นยังไงบ้าง?

ไม่มีเลย ชีวิตผมหายไปในช่วงวัยรุ่น เพราะงั้นตอนนี้ผมเริ่มเป็นวัยรุ่นละ

แล้วทำยังไงในการเป็นวัยรุ่นตอนนี้?

ผมก็ศึกษาสิ่งที่วัยรุ่นสนทนากัน ชอบกัน อะไรบ้างละ เล่นไฮไฟว์นี่ยังไม่เป็น ไม่รู้จัก แต่ถ้าเป็น
ท่องไปในเว็บต่างๆที่ผมพอรู้ รู้ว่าเขาทำอะไรกัน คุยอะไรกัน เข้าใจว่ามันเป็นอย่างไ

ชีวิตวัยรุ่นในตอนนี้อ่านหนังสืออะไรอยู่ครับ?

ทุกชนิด นิตยสารที่พวกคุณทำทั้งหลาย ผมก็อ่านทั้งหมดแหละ แต่ถ้าเป็นหนังสือประเภทวรรณกรรม
ผมก็ต้องอ่านของम्मสิ (หัวเราะ)

อ่านเล่มไหนอยู่ครับ?

คือ ผมคิดใจ “ชายชราผู้อ่านนิยายรัก” “นางนวลกับมวลมแมวผู้สอนให้คนบิน” คือนักเขียนคนนี้เขา
เขียนหนังสือได้วิเศษ ขณะนี้เรากำลังมีโครงการแปลของคนนี้เกือบๆหมด นอกจากบางเล่มที่จะแปลเป็นไทย
แล้วไม่รู้เรื่องจริงๆ

ทำไมคุณถึงไม่มีชีวิตวัยรุ่น?

ไม่มี---เพราะว่าเมื่อผมโตคนหนึ่ง ผมเรียนจบผมก็ทำงานเลย อันที่จริงผมทำงานตั้งแต่เรียนหนังสือแล้ว
ผมได้สตางค์เล็กๆน้อยๆ ผมได้ปากกาตัวหนึ่ง ผมก็ตั้งใจไป ๘๒ เดือนแล้ว ผมได้นิตยสารฉบับหนึ่งผมก็มี
ความสุข เปิดแล้วเปิดอีกจนซ้ำ ผมเขียนบทกลอนไปลงในนิตยสารสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น พอเขาส่งมาให้ฉบับ
หนึ่งผมก็เปิดๆ ในที่สุดผมก็ถือนิตยสารไปหาบรรณาธิการ บอกว่า ผมอยากทำงาน เขาบอกเขาไม่มีตำแหน่ง
ผมบอกผมไม่ต้องการตำแหน่งไม่ต้องการอะไรทั้งนั้น ผมอยากทำงาน แล้วผมก็เริ่มเรียนรู้ สมัยนั้นต้อง
เรียงพิมพ์ด้วยตัวตะกั่ว ผมก็ไปเรียนรู้กับเขา เขาก็ไม่ได้ให้สตางค์อะไรมากมาย แต่เขาก็ให้เขียนบทความลง ให้
เขียนเรื่องสั้นลง บทกลอนอะไรก็ได้แล้วแต่จะเขียน เพราะฉะนั้นผมก็เริ่มมีคอลัมน์เป็นของตัวเองตั้งแต่ยังเรียน
หนังสืออยู่ต่างจังหวัด ซึ่งตอนนี้ก็เลิกไปแล้ว ชื่อ นิตยสาร “กรุงเทพวิจารณ์” นิตยสารแบบเดียวกับสยามรัฐ
สัปดาห์วิจารณ์สมัยนั้น ที่ผมใช้นามปากกา นิพพานๆ นั้นแหละ

ช่วงนั้นคิดว่าตัวเองโตเกินวัยไปไหม?

ผมลืมไปไง---เพราะขณะที่คนอื่นเขาไปเที่ยว ไปกินเหล้า ไปเฮ ผมก็ไปโรงพิมพ์ ผมก็ไปทำหนังสือ เข้าห้องมืดไปอัดรูป ไปขยายรูป ไปล้างรูป ซึ่งมันมีความสุขมากกว่าไปกินเหล้า กินแล้วอ้วกไปทำไม เพราะงั้นก็ไม่ไป ไปเที่ยวผู้หญิงก็กลัวติดโรคก็ไม่ไป แต่ไปดูหนัง ผมดูหนังสมัยที่ไม่มีอะไรทั้งสิ้น ไม่มีวิดีโอ สมัยนั้นผมดูหนัง ผมจะทำสถิติให้ได้เดือนละร้อยเรื่อง โรงหนังในจังหวัดสงขลามีกี่โรงผมดูหมดทุกโรง และผมจำได้ เพราะว่าแต่ละโรงมันฉายรอบละ ๒ เรื่อง เราก็ดูไปจนจบ พอจบสองเรื่องก็วิ่งไปอีกโรงหนึ่งเลย มันอยู่ไม่ไกลกันนัก ก็วิ่งไปซื้อตั๋วเข้าไปนั่งดู เสาร์อาทิตย์ ผมดูได้ประมาณ ๘ เรื่อง

ไปคนเดียววีเปล่า?

ไปคนเดียว ใครจะบ้าเหมือนผมเล่า (หัวเราะ) จำได้ว่าตอนนั้นผมจะมีสมุดเล่มหนาๆ เอาไว้จดข้อมูลต่างๆ หนังสือเรื่องนี้ชื่อภาษาอังกฤษว่าอย่างนี้ ชื่อภาษาไทยว่าอย่างนี้ คาราน่าแสดงคนนี้ ผู้กำกับคนนี้ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ๆ เขียนประมาณ ๑หน้า เอาละเรื่องที่ ๒ แล้ว แต่ตอนนั้นสมุดบันทึกเล่มนั้นมันก็หายไปไหนก็ไม่รู้

ตอนนั้นบันทึกไว้ทำไม?

คือ ผมรู้ว่าในนั้นมันมีความรู้มากมาย มันมีเรื่องที่เราไม่รู้มากมาย คล้ายๆ กับว่าผมจะเริ่มเขียนหนังสือละ เพราะฉะนั้น ความรู้ที่เราเห็นบางที่เราลืมนะ เราก็จดไว้ สมัยก่อนจำได้หมด

ช่วงวัยรุ่นฟังเพลงใหม่ครับ?

ฟัง---สิฟัง เพราะว่าผมอยู่โรงเรียนฝรั่ง เราได้ดนตรีจากโรงเรียนประจำอะ มันโร-แมนติกมากนะ เวลาเรากินข้าวตอนเย็นเสร็จประมาณ ๖ โมงครึ่งทุกวัน แล้วบาทหลวงเล่นเปียโนอยู่ในห้องอีกห้องหนึ่งซึ่งอยู่ข้างบน เสียงจะแว่วมาทุกวัน เราก็ซึมซับสิ่งเหล่านั้น โดยไม่รู้ตัว ผมเป็นนักร้องเสียงโซปราโนประจำโบสถ์---มีประสบการณ์เหล่านี้ เรื่องศิลปะ ดนตรี หนังสือ---ได้มาจากโรงเรียนฝรั่งจริงๆ ทีนี้ถามว่าเราจะทำให้เด็กของเราทุกคนคิดอย่างนั้นได้ไหม รู้สึกอย่างนั้นได้ไหม ทำไมจะไม่ได้ เราก็มีดนตรี เราก็มีสื่อต่างๆที่เราจะให้ได้ แต่เราคิดไม่ออกเองต่างหากว่าเราควรจะทำเฉพาะสิ่งเหล่านี้ตั้งแต่คุณยังเป็นเด็กอยู่

ทำไมถึงเลือกทำงานเป็นนักเขียน?

เพราะง่ายที่สุด---คุณเล่นดนตรีคุณเล่นคนเดียวไม่ได้คุณต้องไปเล่นกับเพื่อน คุณร้องเพลง ต้องมีวงดนตรีประกอบ คุณจะทำหน้าที่นี้ก็ไม่เลยเพราะอยู่ต่างจังหวัด ผู้กำกับนี้ทำยังไงไม่ต้องนึก---มาทางครูแล้ว ผมสอบเรียนครู ทั่วๆ ที่ผมไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเขาเรียนอะไรกัน ทำอะไรกัน ตอนเด็กนี่อยากเป็นหมอ แต่แม่ไม่อนุญาตให้เรียน เพราะบังเอิญว่าคนในอำเภอไปเรียนหมอ แล้วกลับมาแต่ไม่จบ เสียสติ มาเดินท่องดึกซันนารี ตำราแพทย์ ก็เลยกลัวว่าจะเป็นบ้าเหมือนไอ้หมอนั่น ก็เลยบอกว่าอย่าเรียน เห็นเพื่อนเขาไปเรียนครูก็ไปสอบ ก็เรียนไป เรียนยังไม่ทันจบก็มา ทำงานหนังสือ เลยเลือกที่จะทำหนังสือ คิดตั้งแต่ตอนนั้นแล้วว่าผมก็เรียนพอให้มันจบละ จบแล้วก็ไปทำงานหนังสือ

ที่แรกๆ ที่ไปทำงานด้านหนังสือคือที่ไหน?

เราเริ่มต้นด้วยการเมือง ผมจบในปี ๒๕๑๓-๒๕๑๔ ก็ขึ้นมากรุงเทพฯ ไปตามนิตยสาร ๒ ฉบับ คือ นิตยสารที่เราเคยเขียนเมื่อครั้งที่ยังเรียนหนังสืออยู่ ก็คือ ‘กรุงเทพวิจารณ์’ ตอนแรกผมคิดว่าจะไปสมัครที่นั่น แต่ดูแล้วผู้ใหญ่มากเกินไป ตอนนั้นผมอายุ ๑๘ เอง ก็เลยไปสมัครที่นิตยสารที่เขารับเรื่องของผมไปพิมพ์บ่อยๆ ‘สารพรรคประชาธิปไตย’ ผมไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอย่างไร แต่พอไปถึงปี ผมบอกว่าผมชื่อ ‘นิพนานฯ’ ครับ บรรณาธิการบอกผมไม่เชื่อคุณหรอก คุณมาหลอกผมได้ไง ‘นิพนานฯ’ ต้องอายุมากกว่านี้ เขาเขียนหนังสืออย่างกับคนอายุ ๔๐---ผมบอกจริง ถ้าไม่เชื่อผมบอกได้เลยว่าเขียนอะไรมาบ้าง ในที่สุดผมก็ได้ทำงาน เริ่มต้น ๖๐๐ บาท น้อยกว่าเงินเดือนครูนิดหน่อย แต่ก็มีเงินตอบแทน ได้ออกแบบปกบ้างนิดหน่อย ก็ได้เดือนหนึ่งเกือบพันบาท แต่เงินเดือนไม่พอใช้อยู่ดี เขาก็เลยให้ไปเป็นที่ปรึกษาเทศมนตรีนครกรุงเทพฯ สมัยนั้นอายุ ๒๐ นะ แล้วก็คนที่ เป็นเทศมนตรีฝ่ายคลัง ตอนนั้นยังเด็กมาก แต่เราก็ให้คำแนะนำได้ หน้าที่ของที่ปรึกษาเทศมนตรีก็คือ---มัน ตลกนะ พรรคประชาธิปไตยเป็นผู้บริหารกรุงเทพฯ สมัยนั้น แต่รัฐบาลเป็นเผด็จการของจอมพลถนอม เพราะฉะนั้นทุกเช้าฝ่ายรัฐบาลก็จะมาให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ต่างกรุงเทพฯ มานครว่าทำงานไม่ดีต่างๆ ผมมีหน้าที่อ่านคำสัมภาษณ์ของรัฐมนตรีมหาดไทย หรือนายกรัฐมนตรีที่ค่า แล้วก็มีหน้าที่เขียนบทความตอบกลับ ส่งไปยังหนังสือพิมพ์ต่างๆ กลับไป เห็นไหมมันก็ข้ามมาแล้ว ผมไม่มีแล้ววัยรุ่น ๑๘-๒๐ ก็มาทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ ๓๐-๔๐ บรรณาธิการของผมอายุ ๔๕-๕๐

ผ่านงานด้านการเมืองมาก่อนข้างเยอะ ทำไมพอมาทำหนังสือ

งานคุณกลับเป็นวรรณกรรมเยาวชน?

การเมืองก็เรื่องของการเมือง วรรณกรรมก็คือวรรณกรรม ความสวยงามของชีวิตมันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเราได้เห็นตั้งแต่เด็กว่าน่าจะเป็นถึงได้ ความงามของชีวิตในฐานะคนเขียนหนังสือ คนเขียนศิลปะ ก็จะเห็นอีกภาพหนึ่ง เราพาตัวเองแยกออกจากกันได้ ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร แล้วต้องแยกให้ได้ด้วยนะ ไม่เช่นนั้นคุณจะถูกครอบงำ คุณจะเอาความเชื่อทางลัทธิมาครอบงำศิลปะ พอเป็นอย่างนั้นศิลปะจะไปรับใช้อะไรล่ะ ก็รับใช้การเมืองบ้าง มันก็เสียไปหมด

อย่างนั้นแล้ว ศิลปะควรรับใช้อะไร?

ศิลปะ ควรรับใช้ชีวิตสิ เขาก็พูดกันมาตั้งนานแล้ว ศิลปะเป็นเรื่องของความงามในจิตใจ เมื่อมันงอกงามในจิตใจทุกอย่างก็จะงอกงามหมด คุณลองสังเกตดูศิลปะในเมืองหลวงประเทศต่างๆ ทั่วโลก ล้วนแต่มีหอศิลป์ มีการแสดงงานศิลปะอะไรต่างๆมากมาย มีพิพิธภัณฑ์ที่ดีเป็นแหล่งเก็บงานศิลปะชั้นยอดทั้งนั้น

อะไรทำให้คุณตัดสินใจมาทำสำนักพิมพ์?

หลังจากทำนิยายสารมานานมากแล้วประมาณ ๑๐ กว่าปี พอถึงวันหนึ่ง ผมได้ค้นฉบับของ ‘โต๊ะโต๊ะจิ้ง’ ผมก็อ่านแล้วอ่านอีก ในฐานะบรรณาธิการ เราลงพิมพ์ในนิยายสารก่อน ผมบอกตัวเองว่าเรื่องที่นักเขียนเขียนให้เด็กอ่านหรือผู้ใหญ่อ่านนั้นอยู่ได้ มากกว่าคอลัมน์ที่ลงพิมพ์ในนิยายสารแล้วก็ออกตามรายสะดวก เช่นรายเดือน รายปักษ์ พอถึงเดือนปีมันก็จะหายไป ออกใหม่มาก็แทนที่ เราไปเขียน ไปสัมภาษณ์หรือไปทำอะไรก็แล้วแต่ ในที่สุดมันก็ทิ้ง เอาละ มันต้องมีคนทำนิยายสารละ แต่สำหรับผมตอนนั้น มันอายุมากขึ้นแล้ว ๑๐ กว่า เรารู้สึกมันไม่ได้แล้วละ เราควรจะทำนิยายสารเราทำหนังสือให้จริงจังซักรึที่ มันมีต้นฉบับที่ดีอีกมากมาย ไม่ว่าจะเขียน ต้นฉบับเขียน ต้นฉบับแปลที่คนยังไม่ได้เอามาพิมพ์ ในที่สุดเราก็พิมพ์โต๊ะ โต๊ะจิ้งออกมา และเริ่มวางมือจากนิยายสารแล้วก็พิมพ์หนังสือเรื่อยมานับตั้งแต่วันนั้น ซึ่งเราก็เห็นว่ามันเป็นจริงดังที่ว่าหนังสือที่ทำในสำนักพิมพ์อะไรก็ตามที่เป็นหนังสือทุกคนก็ยังเก็บ แต่พอถามถึงนิยายสารที่ทำในเวลาเดียวกัน ไม่มี เขาทิ้งไปหมดแล้ว เขาขายเป็นเศษกระดาษไปหมด ผมไม่มีนิยายสารเก็บไว้ในมือเลยเพราะทิ้งไปหมด ไปถามหาคนอ่านว่ามีใครเก็บไว้ไหม ก็ไม่มีใคร นั่นคือเหตุผลสำคัญที่เราอยากจะทำงานที่อยู่ได้นาน เพราะในเมืองไทยขณะนั้นไม่มีสำนักพิมพ์

มากนัก สำนักพิมพ์สมัยใหม่แทบจะไม่มีเลย มีสำนักพิมพ์เก่าๆ ในย่านวังบูรพาเขาก็พิมพ์นิยายเป็นส่วนใหญ่ แต่ว่าหนังสือรุ่นใหม่ๆ ไม่มี เขาก็เริ่มพิมพ์ เริ่มขอหนังสือลิขสิทธิ์จากต่างประเทศมาแปล

ได้วางนโยบายใหม่ว่าจะทำหนังสือแนวไหน?

หนังสือดี

หนังสือดีในความหมายของคุณเป็นอย่างไร?

อธิบายยากนะครับ บางทีในแต่ละวัน ผมก็เห็นหนังสือดีในแง่มุมแตกต่างกันออกไป อย่างเช่นแบบเดิม ตอนที่เราทำหนังสือใหม่ๆ ทำสำนักพิมพ์ใหม่ๆ เขาก็เห็นว่าเรื่องสำหรับเด็กเรานัด เพราะว่าเรามีคนเขียนเรื่องสำหรับเด็ก เรามีบรรณาธิการ เรามีคนที่รู้เรื่องมาทางนี้ แต่พอนานเข้า เขาก็ไม่ได้ทิ้งเรื่องสำหรับเด็ก เขาก็เริ่มหันมาหยิบฉวยเอาเรื่องสำหรับผู้ใหญ่บ้าง อย่างเช่นเล่มล่าสุดที่เราทำออกมา อาทิตย์สุดท้ายดั่งสายฟ้า ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับสงครามเรื่องหนักที่เดียว เรื่องนี้ใช้เวลา ๒๓ ปีในการทำ ตั้งแต่เริ่มติดต่อกับคนเขียนจนกระทั่งคนเขียนตายไป ก็คือหนังสือดีคืออะไร---บอกโดยคำจำกัดความทั้งหมดไม่ได้หรอก ขึ้นอยู่กับสภาวะแต่ละเวลาไป หนังสือดีขณะนี้คืออะไร ตอนนี้ใครเขียนนิยายก็ขายดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิยายแฟนตาซี นิยายแปล หรือเกาหลี แต่ถามว่าเราจะทำอย่างนั้นไหม เขาก็ทำอย่างนั้นไม่ได้ มันก็จะขัดกับความรู้สึก เราทำให้เด็กอ่านหรือผู้ใหญ่อ่าน เขาได้อะไรมากกว่าการอ่านหนังสือของเรา นั่นคือสิ่งสำคัญนะครับ เพราะว่าหนังสือมันซับซ้อนเวลาคุณจะให้เด็กอ่านหนังสือซักเล่มหนึ่ง คุณจะต้องคิดมากไปกว่าจะให้เขาอ่านสนุก หัวเราะ ยิ้มอย่างเดียวให้เขาเพลิดเพลินอย่างเดียว มันมากกว่านั้นเยอะ ให้เขางง ให้เขาคิดมากไปกว่าสิ่งซึ่งมีอยู่ในหนังสือ เพราะการงงนี่คือการคิด เวลาเด็กงง ไม่ใช่เด็กโง่งนะ แต่เด็กกำลังคิด คนที่ไม่รู้เรื่องเด็กพอเห็นเด็กงงแล้วบอก"ไอ้มันโง่---" ไม่ใช่ เขากำลังคิดต่างหากและบางทีอาจจะกำลังคิดแย้งอยู่ก็ได้ ว่า"ไอ้สิ่งที่คุณพูดมันไม่ใช่ เขาคิดอีกอย่างหนึ่ง"

การที่คนอ่านคิดมากไปกว่าสิ่งซึ่งมีอยู่ในหนังสือนั้น เขาจะได้อะไรกลับไป?

เขาก็ได้สมองสิ สมองเวลาคิดมันบวมขึ้น

เรียกว่าความรู้ได้ไหม?

ความคิดมากกว่าความรู้ มันมี ๒ อย่าง ความรู้คือสิ่งที่เราถ่ายทอดให้เวลาคุณไปนั่งฟังครูสอน ครูมักจะบอกความรู้แก่คุณ หนังสือคุณไปอ่านได้ความรู้ แต่ความคิดนี้สร้างยังไง ทำให้เด็กคิดได้อย่างไร นี่เป็นเรื่องยากยากกว่าความรู้

อย่างไรหนสำคัญกว่ากัน?

มันก็ทั้งคู่แหละ ถ้าเกิดคุณไม่มีความรู้ คิดอย่างเดียวคุณก็คิดไม่ออก คุณก็คิดโง่เพราะว่าคุณไม่มีความรู้ แต่ถ้าคุณมีความรู้และคุณคิด ความรู้มันก็แตกเป๊าะเป๊าะ เหมือนคุณอบข้าวโพด ข้าวโพดเวลาอยู่ในฝักมันก็เล็กแคะเมื่อก่อนมาก็เล็กอยู่ คุณเอาใส่ในเตามันก็แตกเป๊าะเป๊าะ ในที่สุดมันก็ฟูออกมาใหญ่โต ถ้ามว่าข้าวโพดกับหม้ออบอันไหนสำคัญกว่า คุณตอบไม่ได้หรอก มันต้องประกอบกัน ชิกซ้ายชิกขวาของคุณนี่แหละ มันต้องประกอบกัน

มีอยู่วันหนึ่งผมไปบรรยายการอบรมวิชาการต้นฉบับที่จุฬาฯ ผมก็นึกขึ้นมาได้ว่า ทุกครั้งที่ผมหลับตาพยายามนึกเรื่องถ้อยคำมันจะมีช่องว่างอยู่ตรงสมองของผม แล้วผมก็จะนึกออกบริเวณนี้ (ชี้ไปบริเวณกลางหัวเชื่อมมาด้านหน้า) พื้นที่ผมก็บอกทฤษฎีให้แก่คนที่มาเรียนว่า เวลาคุณคิดเรื่องคำ คุณพยายามนึกให้สมองส่วนหน้าของคุณว่างแล้วมันก็จะเกิดความคิดอ่านในเรื่อง ถ้อยคำขึ้นมาเอง มีหลายคนถามว่าทำไมถึงเชื่ออย่างนั้นผมบอกผมไม่รู้ แต่ผมสมมติขึ้นมา สมมติขึ้นมาว่าถ้าเกิดคุณทำให้มันเกิดช่องว่าง ช่องว่างในสมองมันก็จะเกิดถ้อยคำขึ้นมา ผมตอบไม่ได้มันไม่มีทฤษฎีอะไรทั้งสิ้น ผมไม่เคยอ่าน ไม่เคยเรียน ไม่เคยรู้ แต่ผมรู้สึกว่าคุณลองนึกปัญหาเรื่องศัพท์ เรื่องคำ ผมจะพยายามทำคล้ายๆสมาธิแล้วให้มันเกิดช่องว่างแล้วคำมันจะมา หลังจากนั้นประมาณปีหนึ่ง ผมได้อ่านบทความว่ามันมีวิจัยในทางการแพทย์ ปรากฏว่าสมองชิกซ้าย ขวา มันมีอยู่อีกชิกหนึ่ง ชิกข้างหน้า ชิกนี้เรียกว่าสมองส่วนซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับศิลปะทั้งปวง เช่น ดนตรี ศิลปะ สี เสียง และภาพ ซึ่งมันเกิดที่นี้ เพราะฉะนั้นถามว่าฟลุคอย่างนั้นมันจะเกิดได้บ่อยไหม ไม่บ่อยหรอก นานๆ สักครั้ง แต่ถ้าเกิดคุณอาศัยว่าคุณจะฟลุคไม่อ่านหนังสือเลย ไม่สนใจความรู้เลย มันไม่ได้ ไม่มีใครเป็นปราชญ์โดยที่ไม่เรียนรู้ เพราะฉะนั้นความรู้กับความคิดจะต้องมาด้วยกัน

มีข้อสังเกตว่า ฝึกลี้อทำวรรณกรรมแปลเป็นส่วนใหญ่?

เราได้พยายามมาตั้งนาน ตั้งแต่เราเริ่มทำสำนักพิมพ์ใหม่ๆ พยายามจะประกาศหาต้นฉบับจนถึงขนาดประกวดต้นฉบับก็เคยทำเมื่อปี ๒๕๔๐ ก็ไม่เป็นผล เหตุเพราะว่าประการที่หนึ่งคนเขียนใหม่ๆ ใจร้อน ใจร้อน จนกระทั่งไม่เรียนรู้เรื่องคำ ประการที่สองนักเขียนใหญ่เขาก็จะไปยังสำนักพิมพ์ซึ่งมีขอบข่ายตลาดกว้าง ไม่มาเล่นกับบรรณาธิการ มีนักเขียนจำนวนหนึ่งอยากเขียน แต่ไม่ยอมผ่านระบบบรรณาธิการ เพราะงั้นเราก็ไม่ยอมผ่าน ปล่อยให้ไปอย่างนั้นได้ เช่นการใช้ภาษาที่ไม่ดี มันอาจผิด เราก็ปล่อยให้ผ่านไปไม่ได้ เราเลยหานักเขียนคนไทยยาก ยากจนบรรณาธิการต้องทำงานหนักมาก ถ้าเกิดว่าบรรณาธิการจะขุดเรื่องของนักเขียนไทยมาซักเรื่อง ผมคิดว่าจะให้ได้มาตรฐานดีจริงๆ ก็ต้องทำงานหนักมากและต้องยอมรับกันทั้งสองฝ่าย คุณต้องยอมให้แก้ต้นฉบับ ทีนี้เมื่อให้แก้ ก็จะลำบากอีกเหมือนกันว่าฝึกลี้อทำงานช้า ทำงานเป็นปีกว่าจะแก้ต้นฉบับเสร็จ เขาจะรอไหวไหม รอไม่ไหว ขนาดส่งต้นฉบับมาให้ตรวจ บางคน ๗ วันยังไม่เสร็จ คืออ่านต้นฉบับมันไม่เหมือนไปชอปปิงตามห้าง มีสตางค์ก็ซื้อ หยิบฉวยได้เลย อ่านต้นฉบับต้องดูเหตุผล ความสามารถ ตรรกะ ภาษา คู่อะไรต่อมิอะไร ความสมจริงต่างๆ

ดูเหมือนแวดวงหนังสือในปัจจุบันมันจำเป็นต้องรีบร้อนหรือเปล่า?

ก็ไม่เป็นไร ใครทำอะไรด้วยวัตถุประสงค์อย่างไรก็ทำไป แต่เราคิดว่าเราทำอย่างนี้แหละ เราไม่ได้หวังที่จะสร้างตึก ๘๘ ชั้นหรือหวังที่จะสร้างอาณาจักรอะไรใหญ่โตมโหฬารหรือหวังที่จะมีเงินเป็นแสน เป็นล้านจากการทำหนังสือขาย ผมไม่ได้หวังอย่างนั้น

คุณเคยพูดไว้ว่า ‘การทำหนังสือจะมุ่งหวังเอากำไรอย่างเดียวไม่ได้?’

ระบบ กำไรขาดทุน มันก็คือการผลิตสินค้าราคาถูก แล้วขายในราคาแพงขึ้น แต่ว่าการทำหนังสือถ้าคุณหวังที่จะได้กำไร คุณต้องตัดทอนต้นทุนทุกอย่างเลย คุณต้องตัดทอนหนึ่ง เวลาของบรรณาธิการ เช่น บรรณาธิการตรวจแก้เรื่องนี้สมมติว่า เราตรวจแก้ต้นฉบับเรื่องนี้ ทั่วยุคเราใช้บรรณาธิการ ๑ คนประมาณ ๒ ปีถามว่าเงินเดือนเขาเท่าไร สมมติว่าเงินเดือนบรรณาธิการ ๒๕,๐๐๐ ปีนี้ ๕ แสน เฉพาะค่าบรรณาธิการปีนี้ ๕ แสนก็จบแล้วไม่ต้องทำ

คือถ้าคุณทำหนังสือเพื่อจะหวังกำไรในปัจจุบันทันด่วน ไอ้ระบบนี้ก็เหมือนการจับปลา แข่งกันจับปลา ในบึงใหญ่ ทุกคนบอกว่าฉันต้องการปลามากที่สุด ทุกคนก็ลงไปจับ จับหมด แม้แต่ปลาตัวเล็กตัวน้อย ปลาที่วางไข่ จับหมด ในที่สุดบึงนี้จะไม่เหลือปลาเหลือ ในที่สุดในวงการหนังสือจะไม่มีใครสักคนเลย ที่คิดว่าทำอย่างไร จะทำหนังสือเพื่อให้มันเป็นหนังสือ ไม่ใช่สินค้า เพราะฉะนั้นจะต้องมีใครสักคน อย่าลืมนะว่าเวลาทำสงคราม ต้องมีทหารที่ยอมตาย จึงจะชนะ---แล้วใครล่ะจะเป็นทหารที่ยอมตาย เพื่อจะชนะ

จะมีทางใหม่ ที่เราจะเสียเลือดเนื้อในสมรภูมิแห่งนี้ให้น้อยที่สุด

แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังได้รับชัยชนะ?

ก็มีทางเดิวนั้นแหละ คือรัฐบาลจะต้องจัดการ ผมจะยกตัวอย่างให้คุณฟัง สมมุติถ้าเรามีสถาบันหนังสือแห่งชาติขึ้นมา สถาบันนี้เป็นคนดูแลเรื่องหนังสือ ทุกวันนี้เวลาคุณไปคุยกับใครก็ตามที่ทำหนังสือดีๆ เขาบอกว่าทำหนังสือดีแล้วขายไม่ได้ ทำไปทำไมลงทุนเยอะ ทำไปทำไมขายไม่ได้ ขายได้แค่พันหนึ่ง สามพันเล่มขายเป็นสิบปี แต่ถ้าเกิดมีสถาบันที่ดูแลคัดเลือกหนังสือดีๆ ซื่อให้ห้องสมุด โดยเฉพาะห้องสมุดโรงเรียนชั้นประถมมี ๓๕,๐๐๐ กว่าแห่ง เฉพาะชั้นประถมนะ อย่างน้อยโรงเรียนทั้งสี่หมื่นแห่ง อย่างน้อยที่สุด ๑ หมื่นเล่ม เขาขายหมดอยู่แล้วโดยไม่ต้องไปวางตลาดเลย เพราะฉะนั้นสำนักพิมพ์ดี เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถ้ามีหน่วยงานนี้ ตอนนี้นั้นแต่หนังสือบริจาค ซึ่งขณะนี้เราทำงานวิจัยเรื่องระบบหนังสือหมุนเวียนกันอยู่ ไปดูหนังสือตามโรงเรียนที่เขาบริจาคกันไป มีแต่หนังสือดารา หนังสือที่ไม่อ่านแล้ว นั่นคือเศษหนังสือแล้ว

คือ ประเทศสิงคโปร์นี่ คนไทยไปดูห้องสมุดสิงคโปร์มากจนกระทั่ง เราพูดกันจ๋าๆ ว่างบประมาณบริหารประเทศสิงคโปร์ไม่ต้องเอามาจากไหน เอามาจากภาษีที่คนไทยไปประเทศสิงคโปร์มาบริหารก็พอแล้ว เพราะคนไทยไปดูงานปีหนึ่งหมื่นๆ คน แต่กลับมาไม่ได้อะไรเลย ไม่เคยมีใครได้อะไรที่เพิ่มเติมขึ้นมาเลย ก็มีคำถามต่อขึ้นมาอีกว่าเมื่อไหร่เราจะทันสิงคโปร์เรื่องการอ่าน เพราะเขารักการอ่าน---ไม่ใช่คำว่ารักการอ่านสิ เรียกว่าเป็นธรรมชาติมากกว่า เป็นธรรมชาติที่คุณตื่นขึ้นมาอ่านหนังสือพิมพ์ เวลาว่างก็อ่านหนังสือ เวลาคุณคิดไม่ออกเรื่องกับข้าว คุณก็ไปห้องสมุด แล้วก็ยืมตำรากับข้าวมาเปิดดู กลับไปคุณมีปัญหาเรื่องไม่ใครเวฟหรือแทนที่คุณจ้างช่างมาซ่อม ก็ไปเปิดตำราดู ตำราได้มาจากไหน เดินไปหน้าปากซอยก็มีห้องสมุดแล้ว เมื่อไหร่เรา

จะทันเขา ถ้าเพื่อเราบริหารอย่างนี้ ใช้งบประมาณ หอสมุดแห่งชาติได้แค่ร้อยละล้านบาท ในขณะที่ TK Park ได้ สองร้อยกว่าล้านบาท เมื่อปีที่แล้ว หรือสี่ร้อยกว่าล้านบาท หอสมุดชนิดเดียว บริหารชนิดเดียว ค่าเช่า ห้างสรรพสินค้าปีหนึ่งก็ล้าน ค่าเช่าหอสมุด TK Park ปีหนึ่งสร้างตึกได้ทั้งหลังเลยนะ แล้วก็ย้ายมา แทนที่จะไปเสียค่าเช่าทุกปี ทำไมไม่เข้าใจ ผมไม่เข้าใจ นี่คือนิสัยของคนไทย แต่สิงคโปร์เขาคิดอีกอย่างหนึ่ง เขาคิดว่าอะไรก็ตามที่เป็นของรัฐบาลต้องสร้างถาวรขึ้นมา ถ้าเพื่อจะเอาไปอยู่ในห้างก็ได้ แต่ไปอยู่โดยไม่เสียสตางค์ ผมก็เลยบอกว่าต้องมีกฎหมายสิ ต่อไปถ้าคุณจะทำห้างสรรพสินค้า กฎหมาย หรือพรบ.อะไรก็ตามที่สร้างขึ้นมาได้ ห้างสรรพสินค้าต้องมีเนื้อที่สำหรับหอสมุด และสถาบันหนังสือเป็นคนบริหารจัดการ แต่ตัวห้างเป็นคนให้สถานที่ เพราะฉะนั้นจะเกิดหอสมุดในห้างสรรพสินค้า โดยไม่ต้องไปเช่า ไม่ต้องไปเสียเงิน---เราคิดอะไรได้เยอะแยะ แต่ถามว่าทำไมเขาไม่คิด ที่ผ่านมานี้เขาต้องการหาเสียง สองใช้งบประมาณเพื่อพวกของตัวเองจะได้ประมูล จะได้มีเงิน ไปให้ห้างเพื่อจะได้ตอบแทนกัน

เปล่ง่ายๆ คือต้องคิดถึงคนอื่นให้มากกว่านี้ ?

ก็ไม่ใช่หรอก ก็คิดเห็นแก่ตัวนั่นแหละ คิดเห็นแก่คนอื่นเขาไม่คิดกันหรอก ต้องคิดเห็นแก่ตัว แต่คิดเห็นแก่ตัวอีกแบบ วิธีคิดเห็นแก่ตัวที่ผมจะอธิบายให้คุณฟัง เช่น ไม่เป็นไรเราต้องการรวยอย่างเดียว คนจนๆ ช้างๆ ไม่สนใจช่างหัวมันมัน โง่ มันเซ่อ มันไม่มีความรู้ แต่ถามว่ามันคิดยา มันบ้า มันเอามิดมาตีผมพุงเรา เราตายนะ แต่ถ้าเกิดเราไปสนใจมันสักหน่อย เราให้การศึกษามันสักหน่อย อย่าให้มันเป็นคนโง่ คนบ้า เสพยา มันก็เป็นคนดี มันก็ไม่ได้เอามิดมาแทงพุงเราใช้มัย นี่คือการคิดเห็นแก่ตัว

แต่มันก็ดีกันไปทั้งหมด

ใช่

เราควรเห็นแก่ตัวอย่างชาญฉลาด ว่าอย่างนั้นได้ไหม?

ก็ 'ไม่รู้ว่าจะอะไร แต่ต้องเห็นแก่ตัว คือเราไปบอกเขาไม่ได้หรือทำให้เห็นแก่คนอื่น ก็เพราะสันดานไม่เคยเห็นแก่คนอื่นเลย แต่ว่าเราก็เอาสันดานนั้นไปสอนคนอื่น นี่คุณเห็นแก่ตัวสิ อย่าให้เขาเป็นเห็นแก่คนอื่น เห็นแก่ตัวต่อไปเถิด แต่จงรู้ว่ามันบ้ามันโง่ มันเซ่อ มันจะมาแทงพุงคุณ มันมาปล้นคุณ มันไม่มีการศึกษา มันไม่มีธรรมะในหัวใจเลย วันหนึ่งมันก็จะจับลูกสาวคุณ ไปข่มขืน ต้องเล่นกันแบบนี้มันถึงเห็นว่า 'อ้อมันต้องเห็นแก่ตัวแบบนี้ละ' คนบางคนมันพุดคิด้วยไม่ได้หรือ

อยากให้พูดถึงวงการ การอ่านการเขียนบ้านเราหน่อยครับ ปีที่ผ่านมา มีความเห็นอย่างไรบ้าง?

ผมมีความเห็นมา ๗ ปีแล้ว

เงินขอความเห็น ณ ปัจจุบันเรื่อยไปจนถึงปีที่ ๘ ก็แล้วกันครับ?

มันเลวร้ายกว่าเดิม เพราะว่าเราได้สำรวจดูเริ่มมีระบบขายตรงไปในโรงเรียน โดยสำนักพิมพ์ต่างๆ โดยวิธีการตลาด นักการตลาดไปยังโรงเรียน ซึ่งก็ไม่ต่างจากสักประมาณ ๒๐ ปีที่แล้ว ที่ทำกัน แล้วทำกันอย่างแพร่หลาย เมื่อประมาณ ๑๐ ปีที่แล้ว ผมทำสำรวจปรากฏว่าโรงเรียนต่างๆ มีหนังสือของสำนักพิมพ์แห่งเดียว คือโรงเรียนเขารู้จักสำนักพิมพ์แค่นั้น เพราะว่าระบบขายตรงไปติดต่อครูให้ค่าคอมมิชชั่นให้ค่าน้ำร้อนน้ำชา ให้ตัวไปเที่ยว เลี้ยงคูปูเสื่อ ถ้าเป็นอย่างนั้นครูเขาจะรู้จักแค่สำนักพิมพ์เดียว แล้วสั่งซื้อ ขณะนี้ระบบนั้นจะกลับมาอีก โดยสำนักพิมพ์ที่มีทุนรอนเยอะ ก็จะทำแพ็คเกจ ไปเสนอขายให้แก่โรงเรียน ให้เปอร์เซ็นต์ครูบ้าง เพราะฉะนั้นก็จะกลับไปสภาพเดิม แต่ก็ดีหน่อยตรงที่ว่าทุกวันนี้มีการบริจาคมหนังสือกันมากขึ้น เพราะฉะนั้น โรงเรียนก็จะไม่มีหนังสือของสำนักพิมพ์แห่งเดียวแล้ว มีหนังสือบริจาคเพิ่มเข้ามา แต่ถามว่ามันจะเกิดผลเสียอะไร เกิดผลเสียคือว่าเราไม่อาจจะพัฒนาระบบกลไกของการอ่านหนังสือ คราวนี้โรงเรียนไหนที่ได้บริจาคมาก ก็ดีไป โรงเรียนไหนที่อยู่ไกลลิบโลก ไปไม่ถึงเลย มันก็อยู่อย่างนั้นอะ เพราะว่างบประมาณ โรงเรียนได้ ๕๐๐๐ บาท ๕๐๐๐ บาททั้งโรงเรียน จะไปใช้อะไร หนังสือ ๓๐ เล่มก็ไม่พอแล้ว หมด

ดูเหมือนปัญหาต่างๆ เกี่ยวข้องกับฝ่ายบริหาร?

กระทรวงศึกษาเอาไม่อยู่หรือครับ เพราะระบบมันเสียมาตั้งนานแล้ว มันเสียมาตั้งแต่ผมอายุเพิ่ง ๒๐
ตอนนี้ผมอายุ ๕๐ กว่า มันมีมา ๓๗ ปี ๓๘ ปี มากกว่าสิ ผมดูมาตั้งแต่ผมอายุ ๑๓ ไซ้ มันเป็นมา ๔๐ กว่าปีแล้ว

จากการศึกษามานานมันมีทางแก้ไขไหม?

ตั้งหน่วยงานที่มีความสามารถดูแลเรื่องหนังสือ

ก็กลับมาตรงที่สถาบัน?

ครับ ทั้งระบบ ถามว่ากรุงเทพมีห้องสมุดประชาชนกี่แห่ง นี่คือเมืองหลวงนะ เราไม่รู้ เรานับไม่ได้ ที่
เห็นคือที่สวนลุมพินีแห่งหนึ่ง หอสมุดแห่งชาติก็ไม่มีใครไป แต่ถามว่าห้องสมุดในละแวกที่คุณอาศัยอยู่มีมั๊ย ก็
ไม่มี คุณนึกไม่ออก ทีนี้พอนึกเสร็จแล้ว คุณจะเข้าห้องสมุดได้ด้วยวิธีไหน ก็ต้องหาเวลาสัก ๑ ชั่วโมงวันหนึ่ง
ไปที่ร้านขายหนังสือใหญ่ๆ แล้วก็ไปยืนอ่านมัน แล้วระบบกลไกของการลดราคาหนังสือประจำปี ก็ทำให้ร้าน
หนังสือเล็กๆ ที่ไม่มีเฟรนไชส์พังลงเหมือนกับร้าน โชว์ห่วย

สถาบันหนังสือแห่งชาติจะช่วยอะไรได้บ้าง?

เช่น ถ้ามีสถาบัน สมมติว่าขณะนี้สำนักพิมพ์ดีๆ หรือแม้กระทั่งนิตยสารของคุณที่คุณบอกว่าดี แต่มันขาย
ไม่ได้ สมมตินะ แต่ว่าใครก็ตามที่บอกว่าหนังสือดีแต่ขายไม่ได้ นี่เรายังไม่พุดถึงร้าน แต่เราพุดถึงโอกาสของคน
ที่จะได้อ่านหนังสือดี สมมติหนังสือยูโทเปียพิมพ์ออกมา ปรากฏว่าคนไม่อ่าน จะทำอย่างไรให้คนอ่านยูโทเปีย
คือคนเดินดินธรรมดาบางทีเขาอาจจะรู้จักหรือ ไม่รู้จักยูโทเปีย คนที่ไม่เช่านิยายในร้านหนังสือให้เช่า เขาอาจจะ
ไม่รู้จักหนังสือยูโทเปีย แต่เขาจะรู้จักนิยาย ทำอย่างไรที่จะให้เขารู้จักยูโทเปีย

งสมุด ดึกหลังหนึ่งก็ ๒๐ ล้านแล้ว สอง ไม่ต้องจ้างบรรณารักษ์ เพราะเจ้าของร้านเช่าใช้มัย ให้เขาเยี่ยมฟรีได้มัย ถ้ามีสถาบัน สถาบันจะจัดการไปซื้อยูโทเปียมา มีร้านให้เช่าหนังสือที่แห่งวางเลย เพราะฉะนั้นเราจะรู้ได้เลยว่าหนังสือยูโทเปียจะมีคนยืมไปกี่ครั้ง ก็มีระบบติดต่อกันง่ายนิดเดียว ทำฐานข้อมูลขึ้นมาว่าร้านเช่าหนังสือนี้มีหนังสือซึ่งส่งมาจากสถาบันกี่พัน เล่ม แบ่งไปเลยตู้หนึ่ง เขาอาจจะคิดค่าบริการ เช่น นิยาย ปกติเล่มละ ๑๐ บาท ยืมหนังสือมีสาระอย่างยูโทเปียเล่มละ ๒ บาท คนที่เขาอ่านนิยายจนหมดแล้ว ก็อาจได้หันมาลองดูหนังสือที่เขาไม่เคยรู้จักเลย ราคาถูกแถมยืมเวลาได้ด้วย แทนที่จะสามวันกลายเป็นหนึ่งสัปดาห์ คราวนี้ถามว่าสิ่งที่จะได้คืออะไร กรุงเทพมหานครจะได้ห้องสมุดเพิ่มขึ้นทันทีประมาณ ๓๐๐ แห่งโดยไม่ต้องลงทุนสถานที่ ไม่ต้องสร้างห้องสมุด ดึกหลังหนึ่งก็ ๒๐ ล้านแล้ว สอง ไม่ต้องจ้างบรรณารักษ์ เพราะเจ้าของร้านเช่าเป็นบรรณารักษ์อยู่แล้ว สาม คนอ่านซึ่งเคยบ่นว่าไม่ยอมควักเงินซื้อโน่นซื้อนี่ ไม่มีโอกาสอ่านหนังสือ เขาก็จะได้อ่านหนังสือดี ที่ถูกที่สุด อะไรก็ตามมันทำได้ถ้าคุณมีซิกซาย ซิกขวาและซิกข้างบน

ในฐานะที่เคยทำงานให้กับวารสารของพรรค ประชาธิปัตย์ มีแนวโน้มหรือมีแผนไปนำเสนอหรือพูดคุยเรื่อง สถาบันหนังสือแห่งชาติ กับรัฐบาลชุดนี้อีกบ้างไหม?

ผมไม่รู้ ผมรู้สึกเหนื่อย คือการเมืองมันก็คือการเมือง มันมีเรื่องซบซ้อนพอกๆ กับเรื่องหนังสือ เพราะนั้นเราเอาเรื่องซบซ้อนไปใส่ในเรื่องซบซ้อน ผมคิดว่ามันเป็น โปรแกรมคนละ โปรแกรมกันนะ แม้แต่พีซีสมัยก่อน มาเล่นกับแมคอินทอช มันก็เล่นกันลำบาก แม้ของผมตั้งชื่อภาษาไทยมันยังตั้งไม่ได้เลย

ทุกวันนี้คุณยังทำงาน ๑๕ ชั่วโมงอยู่ไหม?

๑๕ ชั่วโมงไม่ไหวแล้ว ก็ได้สักประมาณ ๖-๗ ชั่วโมง โต้โต้บ้าง

เดือนหนึ่งๆ คัดต้นฉบับเยอะไหม?

ไม่เยอะครับ แต่ก็เยอะสำหรับผม คือนักเขียนยังไม่เข้าใจการส่งต้นฉบับไปแล้วก็หวังให้ตอบมาโดยเร็ว อาจจะไม่ได้แล้ว หวังที่จะให้บรรณาธิการแก้มาเยอะแยะมากมาย เขาสั่งไปว่าถ้าบรรณาธิการอ่านต้นฉบับซึ่งใช้ไม่ได้เลย เป็นการทำงานที่สูญเปล่า เหมือนกับคุณแบกข้าวสารข้ามคลอง พอไปถึงบึงเขาบอกให้แบกกลับ แล้วคุณไม่ได้ค่าจ้าง ซึ่งการตรวจต้นฉบับที่ใช้ไม่ได้ก็เป็นแบบนี้มันเหมือนกัน

ถ้าให้สรุปสั้นๆ บรรณาธิการที่ดีในสายตาของคุณจะเป็นอย่างไร?

โอ้ บรรณาธิการที่ดี---พูดประโยคเดียวไม่ได้ นั่นคือคำตอบ คืออย่างนี้ เราสอนคนที่จะมาเป็นบรรณาธิการ เราต้องแยกอีกว่าคุณต้องไปเป็นบรรณาธิการต้นฉบับอะไร ต้นฉบับเขียนหรือต้นฉบับแปล ต้นฉบับเขียนกับต้นฉบับแปลทำงานไม่เหมือนกันนะ ต้นฉบับเขียน คุณต้องเข้าใจก่อนว่านักเขียนเขาเป็นอย่างไร เรื่องเขาต้องการอะไร โครงเรื่องเค้าโครงต่างๆ สมมุติว่านักเขียนไทย เขียนเรื่องไทย เรื่องที่คุณตรวจเป็นภาษาไทย แต่ถ้าเป็นต้นฉบับแปล ต้องดูอีกว่าแปลมาจากภาษาอะไร วัฒนธรรมเขาเป็นอย่างไร ภาษาที่เขาใช้เดิมนี้เป็นอย่างไร ต้องศึกษารายละเอียด แล้วอายุหนังสือเท่าไร ภาษาที่จะถอดมาเป็นภาษาไทยควรจะเป็นยุคไหนแบบไหน คุณเห็นมั๊ย คอนกรีตใช้ภาษาโบราณเพราะอะไร เพราะว่าเรื่องมันเกิดขึ้นเมื่อ ๔๐๐ ปีที่แล้ว

ถ้าอย่างนั้น ขอดถามว่าคุณสมบัติที่บรรณาธิการควรมีอะไรบ้าง?

สำหรับประเทศไทยนะ ฝรั่งเศสอยู่ได้ฐานะดีพอสมควร แต่บรรณาธิการของไทยเนี่ย เช่นใครมาเป็นบรรณาธิการให้ผม หนังสือพิมพ์ ๕ ปี ๓,๐๐๐ เล่ม เพราะฉะนั้นได้ไปชิปประมาณ ๘๐๐ บาท---อยู่ได้มั๊ย ก็อยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้น ต้องอุทิศตนอย่างเดียวเพื่อต้นฉบับ เราทำหนังสือผีเสื้อ เพื่ออุทิศให้แก่นักหนังสือ เพราะฉะนั้นการเป็นบรรณาธิการอย่างแรกเลยคืออุทิศตนให้ต้นฉบับ แล้วอย่างอื่นจะตามมา แต่ตามมาจากเมื่อไหร่ไม่รู้แน่ เท่าที่เรารู้ขณะนี้บรรณาธิการสำนักพิมพ์บางคน เขาคัดเลือกต้นฉบับก็มีรายได้ดีพอสมควร รายได้จากหนังสือบางเรื่องก็เป็นล้านบาท บรรณาธิการบางคนนะครับ แต่ไม่ใช่สำนักพิมพ์ผีเสื้อ

ทำงานหนังสือมานานอยากรู้ว่าความสุขในการทำหนังสือของคุณ ที่สุดแล้วมันคืออะไร?

ถ้าเป็นความสุขสูงสุด คือหวังว่าคนไทยจะได้อ่านหนังสือดีๆ ที่ควรที่ถูกต้องมากขึ้นๆ ให้หมดทั้งประเทศ นั่นคือความสุขสูงสุด เหมือนคนชาติอื่นๆ ทั้งหลาย เขากระหายที่จะอ่านหนังสือกัน มันคือความสุขส่วนความสุขเล็กๆ น้อยๆ ขณะนี้คือเวลาที่มีหนังสือใหม่ออกมาเล่มหนึ่งก็เปิดแล้วเปิดอีกๆ แต่เปิดไปก็ทุกข์เหมือนกัน เจอคำผิด อ้าวตายแล้วขนาดปล้ำกับมันมานานเป็นปีๆ ยังเจอจนได้ (หัวเราะ)

ในเมื่อ เรบอกว่าจะทำหนังสือเพื่ออุทิศให้หนังสือ ความสุขของคนทำหนังสือที่อุทิศให้หนังสือก็คือเมื่อเห็นคนอ่านหนังสือนั่นคือความสุข พิมพ์เสร็จออกมาแล้วมันแค่สุข ถ้ามีคนอ่านปีมันถึงจะสุข